

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะกล่าวถึง สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะในการวิจัย ตามลำดับ โดยมีวัตถุประสงค์ และการดำเนินการวิจัยโดยย่อดังนี้

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการส่งเสริมการนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษา ของศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เขตการศึกษา 11 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ จำนวน 295 คน และกลุ่มตัวอย่างประชากรได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 11 จำนวน 400 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 695 คน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 สำหรับศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ฉบับที่ 2 สำหรับผู้บริหารโรงเรียน แบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) และแบบปลายเปิด (Open-Ended)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งและรับคืนโดยใช้บริการทางไปรษณีย์ แบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมดจำนวน 659 ชุดได้รับคืนและมีความสมบูรณ์จากศึกษานิเทศก์อำเภอ จำนวน 252 ชุด และผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 373 ชุด รวมทั้งสิ้น จำนวน 625 ชุด คิดเป็นร้อยละ 89.92 จากข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมได้ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละแล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลได้ดังนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอ/กิ่งอำเภอส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 36-40 ปี วุฒิปริญญาตรี อายุราชการ ระหว่าง 16-20 ปี ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งระหว่าง 6-10 ปี ส่วนใหญ่รับผิดชอบ งานพัฒนาวิชาการ

สำหรับผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 50-60 ปี อายุราชการ 21 ปีขึ้นไป ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง 6-10 ปี วุฒิต่างการศึกษาปริญญาตรี

2. สภาพการส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ของศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เขตการศึกษา 11

2.1 การกำหนดนโยบายและวางแผนส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน
ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่ดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนแล้วจึงนำมากำหนดนโยบาย รองลงมาคือการวิเคราะห์นโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด โดยศึกษานิเทศก์อำเภอ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอและผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้ที่มีส่วนในการกำหนดนโยบาย

ส่วนการวางแผนส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียนศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่วางแผนในลักษณะแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งศึกษานิเทศก์อำเภอเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ รองลงมาได้แก่หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอและ ผู้บริหารโรงเรียน สำหรับผู้บริหารโรงเรียนนั้นส่วนใหญ่ เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนนิเทศภายในโรงเรียนในขั้นตอน การติดตาม กำกับ และประเมินผล

ส่วนการส่งเสริมให้โรงเรียนกำหนดนโยบายและวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ส่งเสริมโดยการให้คำปรึกษา รองลงมาคือจัดทำและเผยแพร่เอกสาร คู่มือการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน และ ประชุมชี้แจงรายละเอียดนโยบายและแผนงานนิเทศภายในโรงเรียน

2.2 การให้คำปรึกษา แนะนำ สาธิต และช่วยเหลือการนิเทศภายในโรงเรียน

ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่ ให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนในเรื่องการปฏิบัติการนิเทศภายใน

โรงเรียน และนอกจากศึกษานิเทศก์อำเภอเป็นผู้มีบทบาทในการให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนแล้ว หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ยังมีส่วนในการให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนอีกด้วย

การส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียนโดยการสาธิตพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่สาธิตานเรื่องการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนส่วนวิธีการสาธิตนั้น ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่ทำการสาธิตานลักษณะการให้รูปแบบและควบคุม กำกับ การดำเนินการ การสาธิต

2.3 การประสานงานเป็นวิทยากรและจัดประชุม อบรม สัมมนา

ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่เคยประสานงานเป็นวิทยากรและจัดประชุม อบรม สัมมนา ซึ่งมีวิธีการประสานงานโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการ ในการจัดประชุม อบรม สัมมนา รองลงมาคือศึกษานิเทศก์อำเภอเป็นวิทยากรเอง และเชิญวิทยากรจากภายนอก ในการเป็นวิทยากร ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่มีการเตรียมตัวโดยการจัดทำเอกสารประกอบการบรรยาย รองลงมาคือการศึกษาปัญหาความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เรื่องที่เคยเป็นวิทยากรส่วนใหญ่เคยเป็นวิทยากรในเรื่องการวัดผล และประเมินผลการเรียนของนักเรียน รองลงมาคือเรื่องการสร้างเครื่องมือนิเทศภายในโรงเรียน เรื่องการปฏิบัติการนิเทศ และเรื่องการปฏิบัติงานโครงการที่สนับสนุนการเรียนการสอน ในการศึกษาความต้องการและความจำเป็นก่อนการจัดฝึกอบรมส่วนใหญ่ใช้วิธีการประชุม สัมมนา รองลงมาคือการสังเกตการปฏิบัติงานโดยตรง

การให้ความรู้และเทคนิควิธีการนิเทศภายในโรงเรียน ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่ ใช้วิธีการสัมมนา รองลงมาคือการประชุมปฏิบัติการ และการบรรยายประกอบ แผ่นใส ส่วนการกำหนดวัตถุประสงค์ ของการประชุม อบรม สัมมนาส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ รองลงมาคือเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีและแนวคิดใหม่ทางการนิเทศภายในโรงเรียน และเพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาการนิเทศและรู้จักเลือกใช้ชีวิตแก้ปัญหาที่เหมาะสม

ในการจัดประชุม อบรม สัมมนาในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ
นิเทศภายในโรงเรียน ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่จัดประชุม อบรม สัมมนา ในเรื่องความรู้
ความเข้าใจในหลักการนิเทศภายในโรงเรียน รองลงมาคือ การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน
และ การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน

สำหรับการจัดประชุม อบรม สัมมนาในการให้ความรู้เนื้อหาการนิเทศ
ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่จัดประชุม อบรม สัมมนาในเรื่องการจัดระบบการเรียนการสอน
รองลงมาคือ การวัดผลและประเมินผลการเรียนของนักเรียน และการพัฒนาเทคนิคการสอนราย
กลุ่มประสบการณ์

ส่วนการจัดประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับเทคนิควิธีการในการนิเทศ
ภายในโรงเรียน ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่จัดประชุม อบรม สัมมนา ในเรื่องเทคนิคในการ
จัดกิจกรรมการนิเทศ รองลงมาคือ เทคนิคการจูงใจและสร้างเสริมกำลังใจแก่ครูและ เทคนิคใน
การจัดประชุม และส่วนใหญ่จัดประชุม อบรม สัมมนาในช่วงภาคต้นของปีการศึกษา

ส่วนการติดตามผลผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้วนั้น ศึกษานิเทศก์อำเภอ
ส่วนใหญ่มีการติดตามผลโดยการโรงเรียน รายงานผลการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ การสัมภาษณ์
ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และการเข้าไปสังเกตการปฏิบัติงานโดยตรง

สำหรับประโยชน์ที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนได้รับจากการฝึกอบรม
ส่วนใหญ่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง รองลงมาคือ การพัฒนาบุคลากรและความก้าวหน้าใน
วิชาชีพ

2.4 การปฏิบัติงานนิเทศร่วมกับ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และ
กลุ่มโรงเรียน

ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่เคยวางแผนส่งเสริมการนิเทศภายใน
โรงเรียนร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด โดยมีส่วนในการกำหนดมาตรการในการ

นิเทศภายในโรงเรียน รองลงมาคือการกำหนดโรงเรียนเป้าหมายให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็นเร่งด่วน นอกจากนี้ ศึกษาในเทศก์อำเภอส่วนใหญ่เคยปฏิบัติงานนิเทศที่โรงเรียนร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด โดยวิธีการเยี่ยมเยียนโรงเรียน/ห้องเรียน รองลงมาคือ การให้คำปรึกษาแนะนำการปฏิบัติงาน และการให้การสนับสนุนการปฏิบัติงาน

ส่วนการวางแผนส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียนร่วมกับกลุ่มโรงเรียน ศึกษาในเทศก์อำเภอส่วนใหญ่ใช้วิธีการกำหนดมาตรการในการนิเทศภายในโรงเรียน รองลงมาคือการจัดทำปฏิทินการนิเทศประจำปีแล้วปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ และการสรุปผลรายงานผลการนิเทศภายในโรงเรียน สำหรับการปฏิบัติการนิเทศที่โรงเรียนร่วมกับกลุ่มโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการเยี่ยมเยียนโรงเรียน/ห้องเรียน รองลงมาคือ การให้คำปรึกษาแนะนำการปฏิบัติงาน และการให้การสนับสนุนการปฏิบัติงาน

2.5 การส่งเสริมการraiseสื่อ/เครื่องมือนิเทศภายในโรงเรียน

ศึกษาในเทศก์อำเภอส่วนใหญ่ส่งเสริมการraiseสื่อ/เครื่องมือนิเทศภายในโรงเรียน โดยวิธีการให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับเทคนิควิธีการใหม่ ๆ รองลงมาคือการผลิตเอกสาร คู่มือ เผยแพร่ให้โรงเรียนในสังกัด และจัดประชุม อบรม สัมมนา เพื่อถ่ายทอดเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ในด้านการให้บริการศึกษาในเทศก์อำเภอส่วนใหญ่ให้บริการสื่อประเภท คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน รองลงมาคือแบบรายงานผลการนิเทศภายในโรงเรียน และแบบสำรวจสภาพการนิเทศภายในโรงเรียน/ผู้บริหาร/ครูผู้สอน โดยการจัดสื่อ/เครื่องมือไว้ที่ สปอ./ก. แล้วให้โรงเรียนยืมมาใช้ชั่วคราว รองลงมาคือสร้างชิ้นแถมอบเป็นสมบัติของโรงเรียนและสร้างชิ้นแถมอบให้กลุ่มโรงเรียนดำเนินการตามแจกโรงเรียนต่อไป

ส่วนการประเมินผลการraiseสื่อ ศึกษาในเทศก์อำเภอส่วนใหญ่ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติ/ผู้บริหารโรงเรียน รองลงมาคือให้ผู้บริหารโรงเรียนรายงานผลการปฏิบัติงาน และการตรวจสอบหลักฐาน

2.6 การจัดกิจกรรมการนิเทศทางไกล

ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่ ส่งเสริมการนิเทศทางไกล โดยการมอบหมายตามภารกิจหน้าที่ของศึกษานิเทศก์แต่ละงานให้ดำเนินการเอง รองลงมาคือการจัดทำโครงการในแผนการนิเทศปกติ และการจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินการเฉพาะ การจัดกิจกรรมนิเทศทางไกลส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้การนิเทศการศึกษา ดำเนินไปอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง รองลงมาคือเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน และเพื่อแก้ปัญหาทางด้านบุคลากรการนิเทศมีจำนวนจำกัด

สำหรับสื่อการนิเทศทางไกล ส่วนใหญ่เป็นสื่อประเภทแผ่นพับ-แผ่นลิวดิจิทัล รองลงมาคือวารสารข่าวประจำเดือนและจดหมายข่าว ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับสื่อที่ส่งโดยงานสารบรรณถึงโรงเรียนโดยตรง

ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการนิเทศทางไกลของโรงเรียนนั้น ส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมโดยตรง อย่างไรก็ตามหากโรงเรียนใดมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแล้ว โรงเรียนส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมในลักษณะ เป็นคณะกรรมการดำเนินงาน รองลงมาคือเป็นผู้เสนอแนะวิธีการและ เป็นผู้เขียนบทความทางวิชาการ

ส่วนการติดตามผล และประเมินผลการนิเทศทางไกล ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้บริหารนิเทศ/ผู้บริหารโรงเรียน การสังเกต และการให้ผู้บริหารโรงเรียนรายงานผลการปฏิบัติงาน

2.7 การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ

ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่ส่งเสริมให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ได้รับมอบหมายให้นิเทศภายในโรงเรียนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนโดยอาศัยวิธีการชี้ให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน รองลงมาคือการรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพนักเรียน และเผยแพร่ผลงานดีเด่นของโรงเรียนต่างๆในสังกัด

สำหรับการเสริมสร้างขวัญ และกำลังใจแก่ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์
อำเภอส่วนใหญ่วิธีการชมเชยในที่ประชุม รองลงมาก็คือการชมเชยเป็นการส่วนตัว และ
การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอยู่เสมอ

ส่วนการเผยแพร่ผลงานของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์
ส่วนใหญ่วิธีการแนะนำผลงานในการประชุม อบรมในโอกาสต่างๆ รองลงมาก็คือการจัดแสดง
นิทรรศการและการนำผลงานไปเป็นสื่อตัวอย่าง เสนอแนะในการพบปะ เยี่ยมเยือนหรือการนิเทศ
ติดตาม

3. ปัญหาการส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน ของศึกษานิเทศก์ สำนักงาน
ประถมศึกษาอำเภอ ดังนี้

3.1 การกำหนดนโยบายและวางแผนส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน

การกำหนดนโยบายส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ขาดความร่วมมือจากทางโรงเรียน รองลงมาก็คือ นโยบายที่กำหนดขาดความสัมพันธ์
และสอดคล้องกันในแต่ละระดับ

สำหรับการวางแผนส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ขาดการประเมินผลและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง รองลงมาก็คือ ขาดความ
ร่วมมือจากทางโรงเรียน

ส่วนการส่งเสริมให้โรงเรียนกำหนดนโยบายและวางแผนส่งเสริมการ
นิเทศภายในโรงเรียนปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ขาดการนิเทศติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
เป็นระบบ รองลงมาก็คือโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการวางแผนเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน

3.2 การให้คำปรึกษา แนะนำ สาธิตและช่วยเหลือการนิเทศภายในโรงเรียน
ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ บุคลากรนิเทศขาดทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษา แนะนำ รองลง
มาก็คือ ขาดการจัดระบบในการให้คำปรึกษาที่ดี และ ขาดเอกสารและตำราเพื่อเสริมความรู้ใน
การให้คำปรึกษา

3.3 การประสานงานเป็นวิทยากรและจัดประชุม อบรม สัมมนา
เกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน ปัญหาที่พบคือ ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้วไม่นำความรู้
ไปพัฒนาตนเองและหน่วยงาน รองลงมาคือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไปแล้วไม่ปฏิบัติงานตามที่รับ
การฝึกอบรมมา และขาดการติดตามและประเมินผลผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้ว

3.4 การปฏิบัติกรนิเทศร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และ
กลุ่มโรงเรียน ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ การนิเทศติดตาม กำกับไม่ต่อเนื่อง รองลงมาคือ การ
นิเทศแต่ละครั้งมีเวลาจำกัด ขาดการกำหนดแนวทางในการติดตามควบคุมร่วมกันอย่างชัดเจน
และขาดการติดตามผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ตลอดทั้งขาดการนำผลการประเมินป้อนกลับ
เพื่อการปรับปรุง

3.5 การส่งเสริมการซื้อ/เครื่องมือนิเทศภายในโรงเรียน ปัญหาที่พบมาก
ที่สุดคือ ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน รองลงมาคือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ทักษะในการ
ผลิตสื่อ/เครื่องมือนิเทศภายในโรงเรียน และโรงเรียนไม่สามารถสร้างสื่อ/เครื่องมือนิเทศจึ้น
ใช้เองตามความต้องการ

3.6 การจัดกิจกรรมการนิเทศทางไกล ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ขาดงบประมาณ
ในการดำเนินงาน รองลงมาคือ สื่อทางไกลมีจำนวนไม่เพียงพอ และขาดการวางแผนที่ชัดเจน
และขาดการติดตามและประเมินผล

3.7 การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน
ในด้านการส่งเสริมให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ได้รับมอบหมายให้นิเทศ
ภายในโรงเรียนเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียน ปัญหาที่พบ
มากที่สุดคือ ขาดการเยี่ยมเยียนโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง รองลงมาคือ ขาดการ
วิเคราะห์สภาพปัญหาและหาจุดพัฒนาอย่างเป็นระบบ

ส่วนการส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ครูผู้สอนของผู้บริหารโรงเรียน
ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ผู้บริหารโรงเรียนละเลยต่อการให้กำลังใจ และเพื่อนครูไม่เสริมแรง
เพื่อนครูด้วยกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาของศึกษานิเทศก์
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เขตการศึกษา 11 มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปราย
ได้ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายและวางแผนส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่มีการกำหนดนโยบายและ
วางแผนส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน โดยทำการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน
แล้วจึงนำมากำหนดนโยบาย และวิเคราะห์นโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งสอดคล้องกับ
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529) ที่มีแนวคิดว่าการประถมศึกษา
ศึกษานในระดับต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษามาก การกำหนดนโยบายให้
สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ และมีความสอดคล้องกันในทุกระดับ จะทำให้
การจัดการประถมศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายยิ่งขึ้น ตลอดทั้งศึกษานิเทศก์อำเภอยังได้ส่งเสริมให้
โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายและวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียนขึ้น ทั้งนี้สืบเนื่องจาก
ปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้มุ่งเน้นให้หน่วยงานทุกระดับใช้
แผนเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน (สพช. 2532)

การกำหนดนโยบายและวางแผนส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียนบุคลากรที่มีส่วน
ร่วมที่สำคัญได้แก่ ศึกษานิเทศก์อำเภอ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน
แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอยังเป็นบุคลากรหลักที่สำคัญในการดำเนินงานวางแผน
ทั้งที่การจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีในระดับอำเภอ เป็นหน้าที่ของงานบริหารทั่วไป ทั้งนี้อาจ
เป็นเพราะงานวางแผนเคยเป็นงานของศึกษานิเทศก์อำเภอมาก่อน และศึกษานิเทศก์อำเภอ

ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายัณห์ ผาน้อย (2529) พบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอเป็นผู้ที่มีการปฏิบัติงานวางแผนอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเข้าใจในหลักการวางแผนอยู่ในระดับมาก

เนื่องจากการกำหนดนโยบายและการวางแผนส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นงานที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนเป็นอย่างมาก ศึกษานิเทศก์อำเภอจึงได้เปิดโอกาสให้ผู้บริหารโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียนในระดับอำเภอ โดยส่วนใหญ่ผู้บริหารโรงเรียนจะเข้าร่วมในขั้นตอน การติดตาม กำกับและประเมินผล ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจาก กระบวนการติดตามกำกับ และประเมินผลนั้น ศึกษานิเทศก์อำเภอมีจำนวนจำกัดไม่สามารถติดตามกำกับ และประเมินผลได้อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง และอีกประการหนึ่งขั้นตอนการติดตาม กำกับ และประเมินผลนั้น นับเป็นส่วนที่ทำให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้บริหารโรงเรียน จึงมีผลต่อผู้ปฏิบัติงาน การให้โอกาสผู้บริหารโรงเรียนได้มีส่วนในการติดตามกำกับและประเมินผลงานของตนเองนั้น ถือว่าเป็นการนิเทศโดยทางอ้อม เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนได้มีการสำรวจ และค้นหาจุดพัฒนาของตนเอง (นิพนธ์ ไทยพานิช 2535)

ถึงแม้ว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอได้พยายามดำเนินการกำหนดนโยบายและวางแผนส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียนตามแนวปฏิบัติและหน้าที่ความรับผิดชอบที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด แต่ก็ยังประสบกับปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ขาดความร่วมมือจากทางโรงเรียน นโยบายไม่สัมพันธ์และสอดคล้องกันในแต่ละระดับ ตลอดจนขาดการประเมินผลและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ศึกษานิเทศก์อำเภอ ซึ่งอยู่ในฐานะ เป็นตัวกลางการประสานนโยบายระหว่างหน่วยงานต้นสังกัดกับโรงเรียน ศึกษานิเทศก์อำเภอจึงต้องศึกษาวิเคราะห์นโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัดและยังต้องศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา ของโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบแล้วจึงนำมากำหนดเป็นนโยบายและวางแผนส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวปฏิบัติและการกำหนดการปฏิบัติการนิเทศที่สอดคล้องต่อสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน ความจำเป็นดังกล่าวศึกษานิเทศก์อำเภอจึงต้องขอความร่วมมือจากทางโรงเรียน ในด้านข้อมูลและความคิดเห็น ตลอดทั้งข้อ

เสนอแนะ จากการกระทำดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า การกำหนดนโยบายส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียนนั้น เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นตามสภาพ ปัญหาความต้องการและการมีส่วนร่วม ของผู้ปฏิบัติที่แท้จริง ย่อมส่งผลให้นโยบายและแผนงานเกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติมากขึ้น

ในด้าน การส่งเสริมให้โรงเรียนกำหนดนโยบาย และวางแผนการนิเทศภายในขึ้นในโรงเรียนนั้น ศึกษานิเทศก์อำเภอได้พยายามให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดทั้งจัดทำเอกสารคู่มือ การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อแจกจ่ายให้โรงเรียนได้เป็นแนวปฏิบัติ แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการก็ยังมีประสบปัญหา ขาดการนิเทศติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการจัดทำแผนเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้สืบเนื่องจากข้อจำกัดของจำนวนศึกษานิเทศก์อำเภอ ซึ่งไม่สามารถนิเทศติดตามได้อย่างทั่วถึง ส่วนปัญหาโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการจัดทำแผนเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานนั้น อาจสืบเนื่องจากโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดทำแผน จึงเห็นว่าการทำแผนเป็นกระบวนการยุ่งยากและซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายัณห์ ผาน้อย (2529) ที่พบว่าบุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และใช้แผนในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย

อย่างไรก็ตามในอนาคตข้างหน้า ผู้วิจัยคาดว่าปัญหาดังกล่าวในส่วนนี้จะลดน้อยลง เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้มีการเตรียมบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องผ่านการฝึกอบรมในด้านการบริหาร และการวางแผนงานของโรงเรียน ตลอดทั้ง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดพิมพ์คู่มือการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีเผยแพร่แก่โรงเรียนในสังกัดอย่างทั่วถึง

2. การให้คำปรึกษา แนะนำ สาธิต และช่วยเหลือการนิเทศภายในโรงเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอ ได้ส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน โดยการให้คำปรึกษา แนะนำ ประชุมชี้แจงวิธีการนิเทศภายในโรงเรียน ตลอดทั้งจัดทำ และเผยแพร่คู่มือการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน โดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นให้คำปรึกษา แนะนำ และสาธิตเกี่ยวกับเรื่องปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน การวางแผนการนิเทศภายใน

โรงเรียน และการวัดผลและประเมินผลการเรียนของนักเรียน การที่ศึกษานิเทศก์อำเภอ
ปฏิบัติภารกิจส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียนโดยส่วนใหญ่เน้นให้คำปรึกษา แนะนำ และสาธิต
เกี่ยวกับการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน สืบเนื่องจากในระหว่างการปฏิบัติการส่งเสริม
การนิเทศภายในโรงเรียนนั้น ผู้บริหารโรงเรียน และครูที่ได้รับมอบหมายให้นิเทศภายใน
โรงเรียนต้องการความช่วยเหลือและคำปรึกษา แนะนำ เพื่อการแก้ปัญหาทั้งที่เป็นปัญหาในการ
ปฏิบัติงานและปัญหาส่วนตัวของครูผู้สอน ดังนั้นศึกษานิเทศก์อำเภอจึงเป็นผู้นิเทศการศึกษา ที่มี
ความใกล้ชิดกับผู้นิเทศภายในโรงเรียนเป็นอย่างดี สามารถสร้างความไว้วางใจให้กับผู้บริหาร
โรงเรียนและครูที่ได้รับมอบหมายให้นิเทศภายในโรงเรียนที่จะขอรับคำปรึกษา แนะนำ ซึ่งตรง
กับคำกล่าวของ แอคคิสัน และแกลส์ (อ้างในนิพนธ์ ไทยพานิช 2535) กล่าวว่า ศึกษานิเทศก์
นอกจากจะเป็นผู้นิเทศการศึกษาแล้ว ยังถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทและภารกิจการให้คำปรึกษาอีก
ด้วย และสอดคล้องกับ นิพนธ์ ไทยพานิช (2535) ได้กล่าวถึง การให้คำปรึกษา
(Counseling) สามารถช่วยพัฒนาผู้ปฏิบัติงานให้เกิดความมั่นใจในตนเอง การให้คำปรึกษา
ช่วยตัดความวิตกกังวลใจของผู้ปฏิบัติงานได้ การนิเทศเชิงให้คำปรึกษา เป็นกลยุทธ์วิธีที่ช่วย
ให้ผู้นิเทศได้มีโอกาสดำเนินงานอย่างใกล้ชิด และเข้าใจถึงจิตใจของผู้รับการนิเทศได้ เป็นการ
สร้างความเชื่อถือ ความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน ทำให้ผู้นิเทศได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา
และห่วงใยในชีวิตส่วนตัว และการทำงานของผู้นิเทศ

แต่อย่างไรก็ตามการให้คำปรึกษา แนะนำ สาธิต และช่วยเหลือ การนิเทศภายใน
โรงเรียนก็ยังพบกับปัญหาคือศึกษานิเทศก์อำเภอขาดทักษะและ เทคนิคในการให้คำปรึกษาแนะนำ
ขาดการจัดระบบในการให้คำปรึกษาที่ดี เป็นที่แน่ชัดแล้วว่าผู้ให้คำปรึกษาดังนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มี
ทักษะ และเลือกใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาที่เหมาะสมกับผู้รับคำปรึกษา ดังนั้นนอกจาก
ศึกษานิเทศก์อำเภอจะเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่จะให้คำปรึกษาดีแล้วก็ตาม ทักษะ
และเทคนิคการให้คำปรึกษานั้นเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการให้คำปรึกษา

จากข้อค้นพบดังกล่าว พอจะนำมาเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนส่งเสริมการนิเทศ
ของศึกษานิเทศก์อำเภอได้ว่า ถ้าผู้นิเทศระดับอำเภอได้ปฏิบัติการส่งเสริมการนิเทศภายใน
โรงเรียนมากขึ้นเท่าใด ก็ยังจะสร้างความเชื่อถือว่าไว้วางใจให้ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศภายในโรงเรียน

ขอรับคำปรึกษา แนะนำมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งบทบาทหน้าที่ที่มากขึ้นนี้เป็นความจำเป็นที่ศึกษานิเทศก์
อำเภอจะต้องพัฒนารูปแบบ วิธีการการให้คำปรึกษา แนะนำอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงจะ
สามารถสนองต่อความต้องการของผู้บริหารโรงเรียน และครูที่ได้รับมอบหมายให้ไปเทศ
กายนโรงเรียนได้ทั่วถึง สอดคล้องกับปัญหาและ ความต้องการ

3. การประสานงานเป็นวิทยากร และจัดประชุมอบรมสัมมนา

จากผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่เคยจัดประชุม อบรม สัมมนา
โดยวิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดประชุม อบรม สัมมนา ซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินการใน
ลักษณะการประชุมสัมมนาและการประชุมปฏิบัติการ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจาก การประชุม อบรม
สัมมนานั้นเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนเป็นภาระกิจที่เกี่ยวกับ บุคลากร งบประมาณ ระยะเวลา
และเทคนิควิธี ซึ่งนิพนธ์ ไทยพานิช (2535) ได้กล่าวถึงกระบวนการฝึกอบรมว่าควรเริ่มตั้งแต่
การตัดสินใจจัดโครงการฝึกอบรม การกำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม การจัดทำหลักสูตร
การฝึกอบรม การคัดเลือกวิทยากร การวิเคราะห์โครงการ และวัดผลและประเมินผลการฝึก
อบรม

โดยส่วนใหญ่ศึกษานิเทศก์อำเภอจะเลือกใช้วิธีการจัดประชุม ในรูปของการประชุม
สัมมนา และประชุมปฏิบัติการ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากงานจัดการศึกษาในระดับโรงเรียน เป็นงาน
ที่มีการปรับปรุง และพัฒนาอยู่ตลอดเวลา จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายที่มีส่วน
เกี่ยวข้องร่วมบริหารกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ อุทัย บุญประเสริฐ (2532)
ได้กล่าวถึงรูปแบบของการประชุมสัมมนา เป็นการประชุมเพื่อปรึกษา ค้นคว้าหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง
ภายใต้การนำของผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ด้านนั้น ๆ โดยเฉพาะ ดังนั้น
การประชุมสัมมนาจึงเป็นวิธีการที่จะได้มาซึ่งปัญหา ความต้องการ ตลอดทั้งแนวทางในการ
ปฏิบัติที่ชัดเจน การจัดประชุม อบรม สัมมนาจึงเป็นงานที่ต้องมีการศึกษาและเตรียมงานหลาย
ขั้นตอน การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจึงเป็นการเหมาะสม และเป็นผลดีต่อการพัฒนา
งานและพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน

ส่วนด้านการเป็นวิทยากร จากผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่เคยเป็นวิทยากรในการประชุม อบรม สัมมนา นอกจากนี้ยังได้ประสานงานเชิญวิทยากรจากภายนอก ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่มีการเตรียมตัวเป็นวิทยากรโดยการจัดทำเอกสารประกอบการบรรยาย ศึกษาปัญหาความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม การเป็นวิทยากรในการฝึกอบรม นั้นผู้เป็นวิทยากรจะต้องเข้าใจ วัตถุประสงค์ความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม สถานภาพของผู้เข้ารับการอบรม หลักสูตรและเนื้อหาสาระของการฝึกอบรม ดังนั้นผู้เป็นวิทยากรจะต้องใช้เวลาในการศึกษาค้นคว้า หาความรู้ ประสบการณ์ แล้วนำมากำหนดรูปแบบ และวิธีการฝึกอบรม นอกจากการวางแผนการฝึกอบรมที่ดีแล้ว ศึกษานิเทศก์อำเภอผู้เป็นวิทยากรจะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่มีผลต่อการถ่ายทอดความรู้ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือทัศนคติของผู้เข้ารับการอบรม ที่วิทยากรขาดเสียมิได้คือ เอกสารประกอบการบรรยาย

ผู้วิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอเคยจัดประชุมอบรมสัมมนาในด้านความรู้ในหลักการนิเทศภายในโรงเรียน ความรู้ในเนื้อหาการนิเทศการสอน ซึ่งได้แก่การจัดระบบการเรียนการสอน และให้ความรู้ ทักษะ และเทคนิคในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนไปแล้วก็ตาม แต่ก็ยังพบกับปัญหาอย่างมากคือ ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้วไม่มีความรู้ไปพัฒนาตนเองและหน่วยงาน และขาดการนิเทศ ติดตาม และประเมินผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้ว ทั้งนี้อาจเนื่องจากข้อจำกัดของจำนวนศึกษานิเทศก์อำเภอ ไม่สามารถนิเทศติดตามประเมินผู้ที่รับการฝึกอบรมไปแล้ว อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง เพียงอาศัยการรายงานผลการปฏิบัติงานของผู้ที่รับการฝึกอบรมไปแล้วจากผู้บริหารโรงเรียน แต่ยังไม่เป็นการเพียงพอ ศึกษานิเทศก์อำเภอควรมอบภารกิจ การติดตามกำกับผู้ที่ผ่านการอบรมไปแล้วให้คณะกรรมการจัดประชุม อบรม สัมมนา ดำเนินการติดตาม และประเมินผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

4. การปฏิบัติงานนิเทศร่วมกับ สบจ. และกลุ่มโรงเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอได้มีการวางแผนการส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียนร่วมกับ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด โดยการกำหนดมาตรการในการนิเทศภายในและกำหนดโรงเรียนเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดมาตรการในการนิเทศในแต่ละระดับ พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการพิจารณา กำหนดมาตรการการนิเทศในหน่วยงานของตนและหน่วยงานที่รับผิดชอบ (หน่วย สน. สบข. 2533) ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน และเป็นการวางเป้าหมายในการนิเทศภายในโรงเรียนได้อย่างชัดเจน การวางแผนการนิเทศ และการกำหนดมาตรการนิเทศของศึกษานิเทศก์อำเภอและศึกษานิเทศก์จังหวัดจะบังเกิดผลและเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนได้นั้น ขึ้นอยู่กับการที่ศึกษานิเทศก์อำเภอและศึกษานิเทศก์จังหวัด ได้ร่วมกันปฏิบัติการนิเทศที่โรงเรียนตามแผนงานและเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง

การปฏิบัติงานนิเทศพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอและศึกษานิเทศก์จังหวัด ได้ร่วมกันปฏิบัติการนิเทศที่โรงเรียน โดยการเยี่ยมเยียนโรงเรียน/ห้องเรียน ให้คำปรึกษา แนะนำและสนับสนุนการปฏิบัติงานนิเทศแก่ผู้บริหารและครูผู้สอน ซึ่งการนิเทศโรงเรียน/ห้องเรียน ของศึกษานิเทศก์อำเภอและศึกษานิเทศก์จังหวัด เป็นความต้องการของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนเป็นอย่างมาก ดังรายงานผลการนิเทศภายในโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สบข. 2533) พบว่า ผู้บริหารและครูยังเรียกร้องให้ศึกษานิเทศก์ ทั้งในระดับอำเภอและระดับจังหวัด เข้านิเทศการสอนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้ปัญหา และเสนอแนะทาง ตลอดจนทั้งเป็นการให้ขวัญและกำลังใจ ดัง ชารี มณีศรี (2521) ได้กล่าวถึงว่าการตรวจเยี่ยมโรงเรียนของศึกษานิเทศก์เป็นงานที่สำคัญประการหนึ่งของการนิเทศ เพราะเป็นงานที่ต้องปฏิบัติ เพื่อติดตามการปฏิบัติงานของโรงเรียนและยังเป็นการเสริมกำลังใจ และสร้างสัมพันธภาพต่อผู้ปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานนิเทศร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดก็ยังประสบกับปัญหา การนิเทศ ติดตาม กำกับไม่ต่อเนื่อง นับเป็นปัญหาทางการนิเทศที่มีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนบุคลากร แต่ทั้งนี้ก็ไม่ใช่ว่าจะไม่มีทางอื่นแก้ไขถ้าหากศึกษานิเทศก์อำเภอได้จัดระบบงานนิเทศการศึกษา มอบภาระกิจความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์อำเภอและศึกษานิเทศก์จังหวัด ไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกำหนดเป้าหมายการช่วยเหลือโรงเรียนที่ชัดเจน ตลอดจนใช้เทคนิคการนิเทศโดยวิธีสื่อ เช่นการนิเทศทางไกล และการนิเทศแบบมีส่วนร่วม โดยแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศในระดับอำเภอ และกลุ่มโรงเรียน ก็จะสามารถนิเทศติดตามกำกับได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

ส่วนการปฏิบัติการนิเทศร่วมกับกลุ่มโรงเรียนพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอ ได้กำหนดปฏิบัติการนิเทศประจำปี และสรุปรายงานผลการนิเทศภายในโรงเรียนในสังกัด ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า การทำงานร่วมกันในลักษณะนี้ จะเป็นการช่วยเหลือให้คณาชนากกลุ่มโรงเรียนที่สามารถปฏิบัติการนิเทศ วางแผนการนิเทศภายในกลุ่มโรงเรียน/โรงเรียนได้ ตลอดทั้งกลุ่มโรงเรียนจะได้ส่งเสริมสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์เพื่อใช้ในการผลิตสื่อ/เครื่องมือการนิเทศภายในโรงเรียนจึ้นเข้าภายในกลุ่ม อย่างไรก็ตามการปฏิบัติการนิเทศร่วมกันระหว่างศึกษานิเทศก์อำเภอ และกลุ่มโรงเรียนเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน ยังพบกับปัญหาขาดการกำหนดแนวทางในการติดตาม ควบคุมร่วมกันอย่างชัดเจน การกำหนดแนวทางดังกล่าวจะช่วยให้ การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมาย และเป็นข้อมูลป้อนกลับสู่การปรับปรุงและพัฒนาที่สำคัญ

5. การส่งเสริมการใช้สื่อ/เครื่องมือนิเทศภายในโรงเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอส่งเสริมการใช้สื่อ/เครื่องมือนิเทศภายในโรงเรียนโดยการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับเทคนิควิธีการใหม่ ๆ และให้บริการตัวอย่างสื่อคู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน โดยให้บริการลักษณะจัดไว้ที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ แล้วให้โรงเรียนยืมใช้ชั่วคราว ถึงอย่างไรก็ตาม ศึกษานิเทศก์อำเภอ ก็ยังประสบกับปัญหาด้านงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ และทักษะในการผลิตสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (หน่วย สน.สปช.2533) พบว่าปัญหาในการนิเทศที่พบบ่อย ๆ คือ ปัญหาการขาดแคลนสื่อ/เครื่องใช้นิเทศ โดยเฉพาะสื่อ/เครื่องมือการนิเทศการสอน ดังนั้นผู้นิเทศจึงต้องมีความจำเป็นในการสร้างเครื่องมือนิเทศภายในโรงเรียนขึ้นใช้เอง ในการนี้ศึกษานิเทศก์อำเภอ จึงควรมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต และนอกจากนี้ยังต้องอาศัยงบประมาณซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน ปัญหาดังกล่าวจึงมีผลต่อศึกษานิเทศก์อำเภอมาก นอกจากศึกษานิเทศก์อำเภอมีการเตรียมสื่อ/เครื่องมือการนิเทศสำหรับตนเองแล้ว ยังต้องเตรียมตัวอย่างสื่อ/เครื่องมือการนิเทศภายในโรงเรียนไว้บริการแก่โรงเรียนและครูอีกเป็นจำนวนมาก เพื่อความคล่องตัวของการปฏิบัติงาน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนด้านสื่อ/เครื่องมือนิเทศทั้งในระดับ สปอ.และโรงเรียน

6. การจัดกิจกรรมนิเทศทางไกล

จากผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมนิเทศทางไกลของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ได้มอบหมายตามภารกิจหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอในแต่ละงานดำเนินการเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้การนิเทศการศึกษาดำเนินการได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ดังกล่าวสอดคล้องกับการนิเทศทางไกล ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (หน่วย สน. สปช. 2532) โดยส่วนใหญ่ศึกษานิเทศก์อำเภอจะใช้สื่อประเภทแผ่นพับแผ่นปลิว เป็นสื่อทางไกล ทั้งนี้เป็นเพราะสื่อประเภทแผ่นพับแผ่นปลิวเป็นสื่อที่ทำได้ไม่ยาก และมีความเชื่อมั่นค่อนข้างสูงว่าส่งถึงผู้รับการนิเทศได้ โดยอาศัยสายงานปกติและความสม่ำเสมอของการเผยแพร่ อีกทั้งศึกษานิเทศก์อำเภอควรเลือกใช้สื่อทางไกลประเภทอื่นเพื่อเสริมจากสื่อที่เป็นแผ่นพับแผ่นปลิวที่มีความต่อเนื่องและชัดเจนยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการจัดกิจกรรมนิเทศทางไกลพบกับปัญหาในด้านงบประมาณเป็นอย่างมาก เพราะการจัดกิจกรรมการนิเทศทางไกลนั้นล้วนต้องอาศัยสื่อหลาย ๆ ประเภท ทั้งที่เป็นสื่อหลักและสื่อเสริม สื่อทางไกลนั้นเป็นสื่อที่ต้องดึงดูดความสนใจ มีความทันสมัย และต้องมีความต่อเนื่อง ดังนั้นการนิเทศทางไกลจึงต้องอาศัยงบประมาณที่สูง และผู้นิเทศต้องมีความรู้และทักษะตลอดทั้งเทคนิควิธีการผลิตสื่อนิเทศทางไกลเป็นอย่างดี การนิเทศทางไกลในระดับอำเภอจะได้ผลดีนั้นสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรจัดสรรงบประมาณการนิเทศทางไกลโดยเฉพาะ และนอกจากจัดสรรงบประมาณด้านวัสดุอุปกรณ์แล้ว ยังควรจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ทักษะในการผลิตสื่อทางไกลแก่ศึกษานิเทศก์อำเภอด้วย

7. การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ

จากผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอได้ส่งเสริมให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ได้รับมอบหมายให้นิเทศภายในโรงเรียนเกิดความตระหนักโดยการชี้ให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนและมุ่งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ โดยการชมเชยในที่ประชุม การชมเชยในที่ประชุมนอกจากจะเป็นการยกย่องบุคคลต่อสังคมแล้ว ยังเป็นการเผยแพร่ผลงานแก่ผู้ปฏิบัติงานดีเด่น ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานที่ดี ซึ่งนพพงษ์ บุญจิตราดุลย์

(2530) ได้ให้ความสำคัญแก่บุคลากรในระหว่างปฏิบัติงาน จะเป็นการนิเทศ ช่วยเหลือ ให้งานนั้นบรรลุความสำเร็จ ดังนั้นศึกษานิเทศก์อำเภอจึงควรให้ความสำคัญ เพราะการให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน ศึกษานิเทศก์อำเภอควรใช้ทักษะเชิงมนุษยสัมพันธ์ และอาจปฏิบัติการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในลักษณะอื่น ๆ เช่นการเข้ามีส่วนร่วมในระหว่างปฏิบัติงาน การประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น นอกจากศึกษานิเทศก์อำเภอจะมีส่วนเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ได้รับมอบหมายให้เทศกภายในโรงเรียนแล้วก็ตาม ศึกษานิเทศก์อำเภอจะต้องให้เทคนิคและทักษะแก่ผู้บริหารโรงเรียนในการเยี่ยมเยียนห้องเรียน นิเทศการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อเป็นการให้กำลังใจการปฏิบัติของครูอันจะส่งผลให้ครูเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยผู้วิจัยได้พิจารณาที่ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

1. ควรวางแผนงาน/โครงการ เตรียมบุคลากรทางการนิเทศการศึกษาในระดับอำเภอ ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการนิเทศ โดยมุ่งเน้น ทักษะ และเทคนิคการนิเทศเป็นสำคัญ ตลอดทั้งเพื่อเป็นการเสริมสร้างอุดมการณ์ และความศรัทธาในอาชีพ
2. จัดสรรงบประมาณในส่วน วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ/เครื่องมือการนิเทศ ทั้งในระดับอำเภอ และโรงเรียน
3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสื่อ/เครื่องมือนิเทศภายในโรงเรียน

ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

1. ควรกำหนดนโยบายและวางแผนส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียนร่วมกับศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ
2. ควรให้ความร่วมมือและสนับสนุนด้านเทคนิควิธีการนิเทศ เอกสาร คู่มือ การปฏิบัติงานนิเทศ ตลอดทั้งสื่อ/เครื่องมือนิเทศภายในโรงเรียน แก่ศึกษานิเทศก์อำเภอ และผู้บริหารโรงเรียน

ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ / กิ่งอำเภอ

1. ควรศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ ตลอดทั้งฝึกทักษะในด้านการให้คำปรึกษา แนะนำ และการเลือกใช้เทคนิควิธีการนิเทศที่เหมาะสม จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียนแก่ผู้บริหารโรงเรียน และครูที่ได้รับมอบหมายให้นิเทศภายในโรงเรียนยิ่งขึ้น
2. ควรฝึกฝนการเป็นวิทยากร และดำเนินการจัดประชุม อบรม สัมมนา อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะการประชุมอบรม สัมมนานั้นยิ่งถือเป็นภารกิจและความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์มากขึ้น ตลอดทั้งเป็นกิจกรรมการนิเทศทั้งในระดับอำเภอ และโรงเรียน
3. ควรให้ความสำคัญต่อการนิเทศทางไกลมากขึ้นเพราะการนิเทศทางไกล เป็นเทคนิคการนิเทศที่ใช้สื่อเพื่อการแก้ปัญหาด้านจำนวนบุคลากรมีน้อย ความต่อเนื่องของการนิเทศลดปัญหาด้านทักษะของผู้นิเทศ
4. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารโรงเรียนให้ขวัญ และกำลังใจแก่ครูผู้สอน โดยการเข้าเยี่ยมเยียนห้องเรียนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาทักษะและเทคนิคการนิเทศ ที่จำเป็นของศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ
2. ควรศึกษาถึงรูปแบบ การส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ
3. ควรศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย